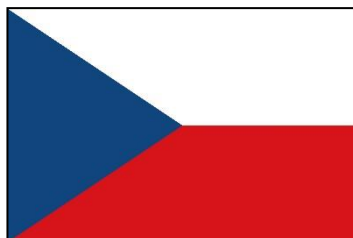

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Knížecí byt:

Apartmán Františka I. z Liechtensteinu

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

[facebook.com/ zamekvaltice](https://facebook.com/zamekvaltice)
www.zamek-valtice.cz

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Dámy a pánové, vítám Vás na druhé prohlídkové trase státního zámku Valtice, který patří k nejvýznamnějším barokním památkám na území České republiky a který je zároveň od roku 1996 na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Prohlídková trasa se nachází v jižním nebo také zahradním křídle zámku, jehož dispozice se během staletí výrazně proměnila. Právě v těchto místech stával už od začátku 13. století hrad, patřící několika významným rakouským šlechtickým rodům. Na sklonku 14. století převzal panské sídlo i okolní panství stále mocnější rod Liechtensteinů, který zde sídlil nepřetržitě až do poválečných konfiskací v roce 1945. Rezidencí hlavy rodu na Moravě byl původně hrad v nedalekém Mikulově. Ten však byli Liechtensteinové nuceni v roce 1560 prodat a od té doby se hlavním sídlem staly právě Valtice. K někdejšímu hradu byly v období renesance, manýrismu a baroka přistavovány další části, díky nimž získal zámecký areál svoji současnou podobu.

Nyní vystoupíme po schodišti do prvního patra a za prvními skleněnými dveřmi vpravo jsou pro vás v koši připraveny pantofle. V okruhu je povoleno fotografovat bez použití stativu a selfie tyčí.

Vstupní místnost

Význam této části zámku měla v časech vlády knížete **Josefa Jana Adama** (1690–1732) zdůraznit i slavnostní althana – tedy ceremoniální balkón na průjezdem do někdejšího hradního nádvoří (nejstarší části Valtic), na němž se vládnoucí kníže ukazoval poddaným a z něhož vítal vzácné návštěvy. Balkon, pozoruhodný svými kamenickými detaily, byl vytvořen podle projektu původně boloňského architekta a dekorátéra **Antonia Beduzziho** (1675–1735), který knížeti navrhl i současnou podobu hlavního zámeckého průčelí.

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Barokní uvažování skončilo s osvícenstvím. Tehdy se rodových panství ujal přítel císařovny Marie Terezie, významný válečník a diplomat kníže **Josef Václav** z Liechtensteinu (1696–1772). Ten se těsně před polovinou 18. století rozhodl hradní budovy zbourat a na jejich místě vystavět pravidelné barokní křídlo s elegantní fasádou obrácenou do zahrady. Autorem tohoto projektu byl rakouský pozdně barokní architekt **Anton Erhardt Martinelli**. Do nového křídla byl vestavěn prostorný, dvě patra prostupující sál, z něhož vedlo do zahrady dvouramenné schodiště.

Další proměnu zaznamenalo toto křídlo až po roce 1805, kdy se vlády ujal kníže **Jan I. z Liechtensteinu** (1760–1836). Ten nechal hlavní sál zrušit. Podle projektu jeho dvorního architekta **Josefa Hardtmutha** (1758–1816), tvůrce lednického minaretu a nedalekého Belvederu, nechal do něj vestavět příčky a v prvním patře si zřídil vlastní apartmá. Rozvržení místností tohoto knížecího bytu přetrvalo až do současnosti a my si během naší prohlídky všemi místnostmi projdeme.

Knížata z Liechtensteinu využívala zámek v časech baroka zejména v časech podzimních honů, kdy se do Valtic sjela i řada jejich hostů, pocházejících z nejvýznamnějších rakouských aristokratických rodů. Kníže a kněžna obývali rozsáhlé apartmány v prvním patře, rozkládající se kolem nás v dalších křídlech. Hosté a děti pak obývali místnosti ve druhém patře. Většina těchto místností byla v 19. stol. z někdejších barokních apartmánů proměněna na společenské salóny (v případě návštěv, například při svatbách se salony proměnily v ložnice) a rodinní příslušníci si na zámku zřídili několik samostatných bytů.

Pokoje, kterými budeme procházet, patřily významné osobnosti, knížeti **Františkovi I.**, s nímž se přeneseme do dvacátých a třicátých let 20. století (přestože de iure užíval stejně jako ostatní členové rodu titul kníže, byl de facto až do roku 1929, kdy zdědil vládu po svém bratrovi, titulován jako princ; oslovován byl, stejně jako ostatní členové rodu Vaše knížecí Jasnosti). Kníže se narodil 28. srpna 1853 na zámku Liechtenstein v Rakousku. Jeho otcem byl kníže **Alois II.** (1796–1858), který proslul především přestavbou nedaleké Lednice v neogotickém stylu.

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

František I. byl druhorozeným synem. Rodové majetky vlastnil podle zvyklostí Liechtensteinů jeho starší bratr kníže **Jan II.**, přezdíváný pro své charitativní a mecenášské aktivity „Dobrotivý“. František, podobně jako jeho osm sester, dojížděl na moravské rodové zámky pouze jako host. Ve Valticích i v Lednici měl však svoje zařízené pokoje, které byly vždy přichystány pro jeho návštěvu.

Než se půjdeme podívat dál, povšimněte si nedávno restaurované neoklasicistní výmalby z počátku 19. století. Tu nechal v těchto místnostech pořídit dědeček Františka I., kníže Jan I. z Liechtensteinu, který zde při svých návštěvách bydlel až do své smrti v roce 1836.

Liechtensteinové byli už od časů baroka velkými milovníky koní. Svědčí o tom nejen rozsáhlá valtická jízdárna a přepychové konírny, v nichž barokní knížata chovala ušlechtilé teplokrevníky, ale i obrazy na stěnách této místnosti. Portréty oblíbených koní liechtensteinských knížat namaloval malíř a inspektor rozsáhlých knížecích sbírek **Johann Dallinger von Dalling (1741–1806)**.

Ložnice

Přešli jsme si do knížecí ložnice a to je místo, v němž si můžeme dovolit být trochu osobní. Děti knížete **Aloise II. z Liechtensteinu** se měly samozřejmě oženit a vdát za členy nejvýznamnějších šlechtických rodin v monarchii. Sestry Jana II. a Františka I. tak učinily – jejich manželé pocházeli ze slavných rodů Schwarzenbergů, Lobkoviců nebo Schönburg-Hartensteinů (to jméno asi neznáte, ale určitě znáte zámek Červenou Lhotu, který jim sloužil jako letní sídlo). Horší už to bylo s jejich bratry. **Jan II.**, který se dožil 89 let a proslul jako druhý nejdéle vládnoucí panovník Evropy (vládl ve svém a dosud existujícím knížectví Lichtenštejnsko, vládl 71 let a nejdéle vládl Ludvík XIV. – 72 let), se nikdy neoženil. Pokračování rodu tak bylo na mladším **Františkovi**. Ten se však

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

do ženění také nehrnul. Vůči ženským půvabům však netečný také nebyl. Během své diplomatické mise v Rusku, o níž bude ještě řeč, navázal vztah s urozenou kněžnou **Natálií Nariškynovou**, která mu v roce 1897 porodila syna Vladimíra. Protože však nebyli sezdaní, tak se Vladimír nemohl stát dědicem otcova majetku. Těsně před I. světovou válkou se princ František seznámil s dvaadvacetiletou, ale už ovdovělou **Elsou Gutmannovou**, jejímž otcem byl moravský uhlobaron, průmyslník a jeden z nejbohatších mužů monarchie Vilém Guttmann. V roce 1914 jí bylo 39 a Františkovi 61. Případný sňatek však narazil na odpor vládnoucího knížete Jana II., který odmítl šlechtičnu z nižšího stavu a navíc židovku přijmout do rodiny. Oficiální svatbu uskutečnili až několik měsíců po smrti Jana II. v červenci 1929. František z Liechtensteinu měl v té době už 76 let. Protože se z tohoto důvodu nedali očekávat potomci, obrovské dědictví hlavní rodové větve připadlo nejbližším příbuzným z mladší rodové linie, sídlící na zámku ve Velkých Losinách. Její potomci vládou v Lichtenštejnsku dodnes.

Ložnice na první pohled zaujme zejména neoklasicistní výmalbou interiéru. Ta byla v místnosti už za vlády knížete Jana I. byla po roce 1904 obnovena a upravena rakouským dekorátérem Maxem Zehenterem.

Celočalouněné křeslo ušák pochází z konce 19. století, zajímavostí jsou z lipového dřeva vyřezávané přední nohy znázorňující lví tlapy. Pohovka s vysokým čelem je datována kolem roku 1830 a pochází tedy z období označovaného jako *biedermeier*. Postel je původní valtická a pochází z doby kolem roku 1830.

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Pohled do parku

Přestože má zámecký park ve Valticích daleko do věhlasu nedalekého parku v Lednici, patří dodnes k nejvýznamnějším historickým parkům v České republice. Knížata z Liechtensteinu chápala Valtice (ležící do roku 1920 v dolním Rakousku) a moravskou Lednici za spojité nádoby. Zatímco Valtice byly vždy hlavní rodovou rezidencí, Lednici využívali Liechtensteinové jako letohrádek. Valtice byly až do začátku 19. století obklopeny rozsáhlou barokní fortifikací, takže stříhané partery a vodní prvky se nacházely pouze na bastionech okolo zámeckých staveb (fontány napájel rezervoár ve středověké věži).

Nová barokní zahrada vznikla ve dvacátých letech 18. století za vlády knížete **Josefa Jana Adama z Liechtensteinu**. Rozkládala se na rozsáhlém bastionu za zámkem, který byl mostem propojen s vyrovnaným terénem v prostoru dnešního anglického parku. Zahrada měla pravidelnou osovou dispozici s partery, trelážemi, květináči s exotickými rostlinami, fontánami, sochami a dvěma vyhlídkovými pavilony na bastionu.

Na sklonku 18. století nechal kníže **Alois I. z Liechtensteinu** (1759–1805) k formální barokní zahradě připojit rozsáhlejší anglický park s několika drobnými stavbami. V menším měřítku tak ve Valticích realizoval totéž, co ve stejné době nařídil provést v Lednici. Stojí za zmínku, že to byl právě Alois I., který nechal nedaleko Valtic zřídit uprostřed bažantnice zámek **Belveder**.

Nejzásadnější změnu prodělal park za vlády jeho bratra Jana I. Ten nechal zasypat všechny příkopy kolem zámku, díky čemuž zanikl bastion. Jeho profil je však stále patrný ve srázu jižně od hlavní parkové osy, svažujícímu se k později vytvořenému tenisovému kurtu. Od zámecké fasády od té doby vede louka, lemovaná stromy, v jihozápadní části přecházející do lesních partií.

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Salón

Nyní se nacházíme v nejdůležitější místnosti celého apartmánu – v salónu. Právě zde si můžeme konečně prohlédnout portrét knížete Františka I. v ornátu řádu zlatého rouna.

Přestože vládnoucím knížetem byl po většinu jeho života starší bratr Jan II., do života monarchie zásadně zasáhl i on. Poté co absolvoval důkladné vzdělání, vstoupil do armády. Armáda jej však příliš neoslovila. Jeho kultivované, uhlazené a do značné míry introvertní povaze více vyhovovala věda a zájem o umění. František I. hovořil latinsky, německy, anglicky, francouzsky, česky a rusky) a to s jeho urozeným původem mu otevřelo cestu do nejvyšších pater evropské diplomacie. V roce 1894 byl císařem jmenován velvyslancem u dvora ruského cara Mikuláše II. v Petrohradě. Post to byl o to významnější, že velvyslanec v Rusku pak obvykle stanul na pozici ministra zahraničních věcí. Čím dál vyhrocenější vztahy mezi evropskými mocnostmi, směřující k I. světové válce však tomuto kariérnímu postupu zabránili. Na rozdíl od vlivných militaristických kruhů obhajoval František I. z Liechtensteinu s Ruskem mírové a přátelské vztahy. Z politického života však nezmizel. Jako s váženou osobností s ním počítal zejména následník trůnu František Ferdinand D'Este. Ten hodlal po svém nástupu na trůn říši federalizovat a do jejího čela postavit právě knížete z Liechtensteinu. Sarajevský atentát, válka a rozpad monarchie v roce 1918 však tuto možnost zničil.

Kníže František převzal vládu nad rodovými majetky i Lichtenštejnskem po smrti Jana II. v roce 1929. Vzhledem k jeho vysokému věku jej příbuzní prosili, aby se vlády neujímal. Obávali se totiž dalšího placení zhoubných dědických daní. Vznikl rodinný projekt, že na vládu rezignuje několik právoplatných nástupců, aby ji mohl převzít mladý princ **František Josef II.** (1906 –1989) z vedlejší větve sídlící na Velkých Losinách. František však zůstal neoblomný a vlády se nakonec ujal. S oblibou navštěvoval Vaduz, kde byl mimořádně populární. Vzhledem k napjatému vztahu

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

s Československou republikou (ta připravila Liechtensteiny o značnou část majetku v rámci takzvané pozemkové reformy) trávil většinu času v Rakousku a Švýcarsku. Poslední tři roky už pobýval pouze na jednom loveckém zámku u Semmeringu.

Situace se změnila na jaře 1938, kdy Rakousko obsadili němečtí nacisté. Manželce židovského původu hrozila bez ohledu na její tituly rasová persekuce. Znechucený kníže se i Elsou přestěhoval do Valtic. Pro větší pohodlí zde však bydleli v přízemním bytě, k němuž byla připojena dodnes existující zahradní terasa. V posledních měsících života se snažil navázat s československou vládou diplomatické vztahy, které nebyly od roku 1918 vytvořeny. František I. zemřel na zámku ve Valticích 25. července 1938. Princezna Elsa se následně odstěhovala do Švýcarska, kde zemřela v roce 1947. Titul převzal princ **František Josef II.**, otec dnešního vládnoucího knížete **Hanse Adama II.**, který už vládl z Vaduzu.

Kromě portrétu knížete Františka v ornátu řádu zlatého rouna, který obdržel v roce 1917 je zde zavěšen rozměrný barokní obraz s námětem Pastýřské scény od italského malíře Guida Cagnacciho (*vyobrazen je zde Jákob s Ráchel a Leou*), který se na sklonku života usadil jako dvorní malíř císaře Leopolda I. ve Vídni a mimo jiné zde pracoval ve službách knížat z Liechtensteinu.

Portrét Jana I. z Liechtensteinu v uniformě císařského důstojníka.

Busta František I. z Liechtensteinu jako chlapec. Busta z mramoru. Autorem je významný vídeňský sochař Viktor Oskar Tilgner (1844-1896)

Lustr – olovnatý křišťál s ozdobami ve tvaru vinných hroznů. V majetku liechtensteinů byly stovky hektarů vinic na Moravě i v dolním Rakousku a víno z valtického zámku pili císaři i králové po celé střední Evropě.

Foto na psacím stole: Setkání sourozenců dětí knížete Aloise II. z Liechtensteinu na zámku ve Valticích v roce 1928. Jan stojí vlevo, František vpravo.

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Mezi skleníkem a dveřmi je grafika zobrazující **bitvu u Aspern**. Jana I. na ní najdete na koni druhého zleva.

Pracovna

Je pravděpodobné, že kdyby princ František z Liechtensteinu nebyl členem jedné z nejvýznamnějších aristokratických rodin v monarchii, prosadil by se stejně dobře jako vědec. Mezi jeho zájmy patřila především historie, mezinárodní vztahy, dějiny umění a památková péče. I když se byl po celý život nucen věnovat něčemu jinému, vždy si našel čas na debaty se vzdělanými lidmi, psaní článků a odborných vyjádření a zejména organizování a podporu nejrůznějších kulturních institucí.

Psací stůl pochází z období kolem roku 1830, jeho konstrukce je z jehličnatého dřeva a zvnějšku je odýhován silnou ořechovou dýhou. Vnitřní plochy a zásuvky jsou z javoru a dubu. Stůl byl uložen v depozitáři zámku Lysice a byl nákladně zrestaurován pro umístění do této expozice. Obsahuje i několik utajených zásuvek.

Nad stolem si můžete prohlédnout portrét rakousko-uherského ministra zahraničních věcí **hraběte Gustava Kálnokyho** (1832–1898), který zastával pozici šéfa diplomacie v letech 1881–1895. Jeho zahraničněpolitická doktrína spočívala ve spojení Rakousko-Uherska, Německa a Ruska (takzvaný spolek tří císařů). Tuto koncepci podporoval i princ František z Liechtensteinu, jehož právě Kálnoky prosadil na post ambasadora v Petrohradu. Z této doby pochází i unikátní fotografie interiérů ambasády v Petrohradě, které jsou rovněž zavěšeny nad stolem. Liechtenstein si uvědomoval vliv Ruska na slovanské obyvatelstvo v monarchii. Z jeho popudu se začaly prohlubovat vědecké a kulturní kontakty mezi oběma zeměmi, které vyvrcholily jím zřízeným seminářem pro východní dějiny na vídeňské univerzitě, který finančně podporoval.

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Po návratu z Ruska stanul v čele nově zřízené komise pro rakouské dějiny a od roku 1911 se stal prezidentem Centrální komise pro ochranu památek (předchůdce památkového ústavu). Spolupracoval zde například s profesorem Maxem Dvořákem, který patřil k nejvýznamnějším historikům umění a památkářům své doby. Svůj vkus a znalosti projevil princ i při nákupech uměleckých děl, realizovaných jeho starším bratrem Janem II. Nákupy umění obohatily rodové sbírky, ale i sbírky řady veřejných muzejních a galerijních institucí po celé monarchii.

Grafický kabinet

Nedílnou součástí aristokratických rezidencí už od 18. století byly grafické kabinety. Vystavit kolekci grafik, patřilo k efektním a relativně levným možnostem, které postupně nahrazovaly panelově rozmístěné obrazy. Ostatně klasickou barokní obrazárnu si můžete prohlédnout v jedné z nepřepychověji zařízených místností v hlavní zámecké prohlídkové trase. Místnost, která mohla sloužit jako odpočinkový salon, určený k četbě, pití kávy, konverzaci či psaní dopisů, je vybavena kolekcí grafických listů především s náměty Shakespearových her, raných severoamerických dějin a výjevy z říše zvířat. Jsou vytvořeny technikou mezzotinta, oblíbenou především mezi britskými rytci 18. století, jejichž díla byla natolik dokonalá, že se stala mimořádně žádaným uměleckým artiklem po celé kontinentální Evropě. Na protější straně je kolekce rytin, zobrazující výjevy ze života papeže Pia VI., který byl jedním z hlavních politických protivníků císaře Napoleona I.

Chodba

Busta Františka I.

Martin Dichtl (1639 – 1710) Stařena s košíkem vajec

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Místnost s knížecími kamny, někdejší jídelna

Místnost byla zásadně přestavěna, byla zazděna obě okna.

Josef Václav kníže z Liechtensteina, po roce 1750

Autor: **Domenico Cerasoli** (Řím 1739 – po 1816 Řím). Mozaika 82,5 x 64 cm (ovál), zlacené dřevo, odlévaná, tepaná mosaz. Unikátní římská mozaika, vytvořená pravděpodobně v době italského pobytu Josefa Václava.

Přípravna jídla

Barokní skříň – kompletně zrestaurovaná skříň z původního valtického mobiliáře z 18. století

Místnost u výtahu

Mimořádně cenný obraz. Unikátní malba na barokním skle, hnědými a červenými pigmenty, chráněná celoplošně plátkovým zlatem. Pro období svého vzniku je plocha skla nezvykle velká.

Svatý Filip křtí egyptského komorníka

Gerhard Jansen (1636 – 1728), patrně dle grafického listu od Jana Georga van Vieta

Technika: podmalba na skle (hnědá a tmavě červená kresba a malba, pozadí tvořeno podkladem z plátkového zlata).

Valtický zámek sloužil nejen jako rezidence knížete, ale v době jeho nepřítomnosti, už na začátku 19. století, si zámek mohli prohlédnout turisté. Děkujeme Vám, že i vy jste pokračovatelé této tradice, děkujeme za návštěvu a přejeme pěkný den.

